

USTROJ
HRVATSKE
DRŽAVE

LJUDSKA PRAVA I
CIVILNO DRUŠTVO

PONAVLJANJE

Ustroj hrvatske države

Ljudska prava i civilno društvo

DRŽAVE PO UNUTRAŠNJEM USTROJSTVU

JEDINSTVENE

UNITARNE DRŽAVE

- vlast centralizirana za cijelo područje
- čitava država je jedinstveno državno područje
- *npr. Republika Hrvatska*

SLOŽENE

države su **prenijele suverenitet** na federalnu razinu

FEDERACIJE

FEDERATIVNA DRŽAVA

- sastoji se od **federacije** (saveza) i **više država koje su zasebne države**
- federacija je nadređena federalnim državama i **nositelj je suvereniteta**
- *npr. SAD, Njemačka, BiH*

države su **zadržale suverenitet**

KONFEDERACIJE

KONFEDERATIVNA DRŽAVA

- sastoji se od **suverenih država koje su dio ovlasti** prenijele na zajedničku razinu
- ne stvara se nova država, već države ostaju samostalne (**zadržale suverenitet**)
- *npr. Švicarska (do 18. st), Njemačka (u 19. st)*

SUSTAVI VLASTI

(s obzirom na odnos zakonodavne i izvršne vlasti)

2001.

PARLAMENTARNI

- parlament ima ključnu ulogu u vlasti – imenuje vladu, nadzire njen rad i može izglasati nepovjerenje pojedinom članu vlade ili cijeloj vladi

PREDSJEDNIČKI

- na čelu vlade je predsjednik države i izvršna vlast (*predsjednik i vlada*) je odvojena od zakonodavne (*parlamenta*) – parlament ima pravo kontrolirati vladu, ali je ne može smijeniti

1990.

POLUPREDSJEDNIČKI

- kombinacija predsjedničkog i parlamentarnog sustava
- na čelu izvršne vlasti je predsjednik države, ali postoji i predsjednik vlade (premijer) kao drugi nositelj izvršne vlasti
- vlada je odgovorna i predsjedniku i parlamentu koji je mogu smijeniti

REPUBLIKA HRVATSKA

BOŽIĆNI USTAV

22. 12. 1990.

**ZAKONODAVNA
VLAST**

SABOR

**IZVRŠNA
VLAST**

PREDSJEDNIK

VLADA

**SUDBENA
VLAST**

**USTAVNI
SUD**

VRHOVNI SUD

**ŽUPANIJSKI
SUDOVI**

**OPĆINSKI
SUDOVI**

**VISOKI
TRGOVAČKI
SUD**

**TRGOVAČKI
SUDOVI**

**VISOKI
PREKRŠAJNI
SUD**

**PREKRŠAJNI
SUDOVI**

**UPRAVNI
SUD**

ODLUČIVANJE U PARLAMENTU

- **KVORUM** → znači da je na sjednici prisutna većina zastupnika
 - $50\% + 1 = 76$ zastupnika
- **DONOŠENJE / IZGLASAVANJE ZAKONA:**
- **OBIČNA VEĆINA** → $50\% + 1$ zastupnik uz uvjet da postoji kvorum
 - $151 : 2 + 1 = 76$ glasova minimalno za izglasati pojedini zakon
- **KVALIFICIRANA VEĆINA** → $2/3$ većina svih zastupnika
 - minimalno 101 glas za izglasati pojedini zakon
- **KONSENZUS** → kada svi zastupnici (151) jednoglasno izglasaju neki zakon
- većina zakona se donosi običnom većinom, dok se **ustavni (organski) zakoni** (zakoni bitni za ustrojstvo države ili promjena ustava) donose kvalificiranom većinom

ZAKONODAVNA VLAST

- zakonodavnu vlast u RH čini **Hrvatski sabor** (151 zastupnik)
- saborski zastupnici imaju **imunitet** i **slobodan (neobvezujući) mandat**
- **parlamentarni izbori** se provode svake **4 godine**

OVLASTI HRVATSKOG SABORA:

- **donosi i mijenja Ustava**
- **donosi zakone**
- donosi **državni proračun**
- odlučuje o ratu i miru
- odlučuje **o promjeni granica** RH
- raspisuje **referendum**
- **nadzire rad Vlade**

PREDSJEDNIK RH

- **vrhovni je zapovjednik** Oružanih snaga RH
- jedna osoba može **maksimalno biti 2 puta** predsjednik RH
- predsjednik se bira na razdoblje od **5 godina**
- **inauguracija** (svečana prisega) – čin preuzimanja predsjedničke dužnosti – predsjednik priseže pred **predsjednikom Ustavnog suda, ruku držeći na Ustavu RH**

PREDSJEDNIK RH

OVLASTI PREDJEDNIKA RH:

- **raspisuje izbore za Sabor** i saziva na prvo zasjedanje
- imenuje mandataru Vlade i obavlja primopredaju vlasti
- raspisuje **referendum**
- **zastupa Republiku Hrvatsku** u zemlji i inozemstvu
- na temelju odluka Sabora **objavljuje rat i zaključuje mir**
- daje **odlikovanja, priznanja i pomilovanja**
- **može raspustiti Sabor** ako Sabor ne prihvati proračun dulje od 120 dana nakon što je predložen
- može **imenovati nestranačku vladu i raspisati ponovne izbore** ako se u Saboru ne mogu dogovoriti oko proračuna

VLADA RH

- Vladu Republike Hrvatske čine: **predsjednik vlade (premijer)**, **podpredsjednici**, **ministri** (*18 ministarstava*) i drugi članovi Vlade
- Vladu **postavlja Sabor** i samo je on može smjeniti

OVLASTI VLADE RH:

- **predlaže zakone** i **državni proračun** Saboru na usvajanje
 - predlaže **rebalans proračuna** i podnosi **završni račun** Saboru
- **provodi zakone** i druge odluke Sabora
- **odgovorna** je za **vanjsku** i **unutarnju politiku**
- **nadzire državnu upravu** i civilne službe sigurnosti
- brine se o **gospodarskom razvitku** zemlje

načini kontrole rada Vlade od strane Hrvatskog sabora:

- **INTERPELACIJOM** – na zahtjev 1/10 zastupnika traže se dodatna pojašnjenja za pojedina pitanja o radu Vlade ili pojedinog ministra (*može završiti izglasavanjem nepovjerenja Vladi ili pojedinom ministru*)
- na **AKTUALNOM SATU** (*ili aktualno prijedodne*) kada članovi Vlade odgovaraju na pitanja saborskih zastupnika
- **ISTRAŽNIM POVJERENSTVIMA**
(*npr. Patria – kupovina oklopnih vozila za MORH*)

SABOR	PREDSJEDNIK	VLADA RH
odlučuje o donošenju i promjeni Ustava	predstavlja i zastupa RH u zemlji i inozemstvu	predlaže zakone i druge akte Saboru
donosi zakone	odgovara za obranu neovisnosti i teritorijalne cjeline	predlaže državni proračun Saboru na usvajanje
donosi (izglasava) državni proračun	vrhovni je zapovjednik oružanih snaga	provodi zakone i druge odluke Sabora
odlučuje o ratu i miru	raspisuje izbore za Sabor i saziva ga na prvo zasjedanje	zadužena je za vanjsku i unutarnju politiku
daje pomilovanja za kaznena djela	imenuje mandataru Vlade	usmjerava i nadzire državnu upravu i civilne službe sigurnosti
odlučuje o promjeni granica	može raspustiti Sabor (na prijedlog Vlade)	brine se o gospodarskom razvoju zemlje
nadzire rad Vlade	daje pomilovanja, odlikovanja i priznanja	usmjerava djelovanje i razvoj javnih službi
raspisuje referendum	raspisuje referendum	

SUDBENA VLAST

- sudbenu vlast obavljaju **sudovi**
- sudbena vlast je **samostalna** i **neovisna**
(nije pod utjecajem vlade, parlamenta ili predsjednika)
- sudske su **rasprave javne** i **presude** se izriču **javno**
- sudci imaju **imunitet**
- sudačka dužnost je **stalna**
- **Državno sudbeno vijeće** – imenuje i razrješuje sudce
(osim sudaca Ustavnog suda i predsjednika Vrhovnog suda – njih imenuje Hrvatski sabor)

USTAVNI SUD RH

- **13 članova**
- sudce Ustavnog suda bira **Hrvatski sabor** (2/3 većinom)
- mandat im traje **8 godina** (predsjedniku 4 godine)
- imaju **imunitet**

ZADAĆA USTAVNOG SUDA

- odlučivanje o **ustavnosti** zakona i drugih propisa
- **zaštita ustavne slobode i prava čovjeka i građanina**
- **rješavanje sukoba** nadležnosti **između** tijela **zakonodavne, izvršne i sudbene** vlasti
- odlučivanje o **odgovornosti Predsjednika RH** za povredu Ustava
- **nadziranje rada političkih stranaka** i po potrebi **zabranu** njihovog rada (*ako su protuustavne*)
- nadziranje **ustavnosti izbora i referenduma**

LOKALNA SAMOUPRAVA

- u jedinice lokalne samouprave ubrajamo:
 - **općine** (428)
 - **gradove** (128)
 - **županije** (21) – *jedinice područne samouprave*

ZADAĆA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

- odgoj i osnovno obrazovanje
- uređenje naselja i urbanistički planovi
- komunalna djelatnost
- socijalna skrb
- primarna zdravstvena zaštita
- protupožarna zaštita

**LJUDSKA PRAVA I
CIVILNO DRUŠTVO**

LJUDSKA PRAVA I PRAVA GRAĐANINA

- **LJUDSKA PRAVA** ili **PRAVA ČOVJEKA** su temeljna prava koja pripadaju svakom čovjeku samim time što je ljudsko biće, ona su urođena i neotuđiva
 - univerzalna su i ne ovise o tome priznaju li ih državne vlasti ili ne
- **PRAVA DRŽAVLJANINA** ili **GRAĐANINA** su politička prava koja ustanovljava politička zajednica (država) za zaštitu pojedinaca u njihovom slobodnom djelovanju

POVIJESNI RAZVOJ LJUDSKIH PRAVA

- 622. – **Medinska povelja** (jednakost ljudi s obzirom na vjeru i običaje)
- 1215. – **Magna Charta Libertatum** (Velika povelja slobode)
- 1288. – **Vinodolski zakonik** – određuje prava, dužnosti i odnose kmeta, feudalca i biskupa – kažnjivo je nasilje muškarca nad ženom
- 1628. – **Petition of Rights** (Peticija prava)
 - predstavlja dokument o zaštiti ljudskih prava (parlament ograničava prava kralja – oporezivanje, izvanredno stanje i sloboda od nezakonita pritvaranja)
- 1679. – **Habeas-Corpus Acte** – štiti pojedinca od nezakonita progona i pritvaranja
- **John Locke** – „*Dvije rasprave o vladi*” – svaki čovjek ima **neotuđivo pravo na život, slobodu i privatno vlasništvo** (*zadaca države je zaštita tih prava*)
 - *John Locke se smatra ocem ljudskih prava i začetnikom ideje liberalizma (država treba služiti pojedincu, a ne pojedinac državi)*

POVIJESNI RAZVOJ LJUDSKIH PRAVA

- 1776. - **Američka deklaracija o neovisnosti** (*Bill of Rights*)
 - postavlja temelje ljudskim pravima
 - **ideja jednakosti** – svi su ljudi stvoreni jednaki s neotuđivim pravima
 - *pravo na život, slobodu i vlasništvo*
 - *sloboda okupljanja i tiska*
 - *sloboda kretanja i pravo na peticiju*
 - *pravo na pravnu zaštitu*
 - *glasačko pravo*
 - država se treba brinuti za dobrobit ljudi
- 1789. – **Deklaracija o pravima čovjeka i građanina**
 - deklaraciju je usvojila francuska Narodna skupština
 - narod je izvor državnog suvereniteta
 - država preko zakona je glavni instrument zaštite ljudskih prava
 - društveno bogatstvo služi za opće dobro

POVIJESNI RAZVOJ LJUDSKIH PRAVA

- 10. 12. 1948. – **Opća deklaracija o ljudskim pravima** (Povelja UN-a)
- prvi univerzalni i sveobuhvatni međunarodni dokument o ljudskim pravima
- utvrđuje kategorije općih ljudskih prava i sloboda te načela njihove zaštite
- uređuje pitanje ljudskih prava na razini cijelog svijeta

10th DEC

INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS DAY

PREAMBLE recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

WHEREAS disregard and contempt for human rights have resulted in barbarous acts which have outraged the conscience of mankind, and the advent of a world in which human beings shall enjoy freedom of speech and belief and freedom from fear and want has been proclaimed as the highest aspiration of the common people,

WHEREAS it is essential, if man is not to be compelled to have recourse, as a last resort, to rebellion against tyranny and oppression, that human rights should be protected by the rule of law,

WHEREAS it is essential to promote the development of friendly relations among nations,

WHEREAS the peoples of the United Nations have in the Charter reaffirmed their faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person and in the equal rights of men and women and have

determined to promote social progress and better standards of life in larger freedom,

WHEREAS Member States have pledged themselves to achieve, in co-operation with the United Nations, the promotion of universal respect for and observance of human rights and fundamental freedoms,

WHEREAS a common understanding of these rights and freedoms is of the greatest importance for the full realization of this pledge,

THE GENERAL ASSEMBLY PROCLAIMS this Universal Declaration of Human Rights as a common standard of achievement for all peoples and all nations, to the end that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international, to secure their universal and effective recognition and observance, both among the peoples of Member States themselves and among the peoples of territories under their jurisdiction,

ARTICLE 1 – All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood.

ARTICLE 2 – Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

ARTICLE 3 – Everyone has the right to life, liberty and security of person. No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

ARTICLE 4 – No one shall be held in slavery or servitude; slavery and the slave trade shall be prohibited in all their forms.

ARTICLE 5 – No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

ARTICLE 6 – Everyone has the right to recognition everywhere as a person before the law.

ARTICLE 7 – All are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law. All are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law.

ARTICLE 8 – Everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for acts violating the fundamental rights granted him by the constitution or by law.

ARTICLE 9 – No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

ARTICLE 10 – Everyone is entitled in full equality to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal in the determination of his rights and obligations and of any criminal charge against him.

ARTICLE 11 – Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence.

ARTICLE 12 – No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

ARTICLE 13 – Everyone has the right to freedom of movement and residence within the borders of each state.

ARTICLE 14 – Everyone has the right to seek and to enjoy in other countries asylum from persecution.

ARTICLE 15 – Everyone has the right to a nationality.

ARTICLE 16 – One and the same person may not be denied the right to change his nationality.

ARTICLE 17 – One and the same person may not be denied the right to own property alone as well as in association with others.

ARTICLE 18 – Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief, and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief in teaching, practice, worship and observance.

ARTICLE 19 – Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without restriction and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers.

ARTICLE 20 – Everyone has the right to freedom of peaceful assembly and association.

ARTICLE 21 – Everyone has the right to take part in the government of his country, directly or through freely chosen representatives.

ARTICLE 22 – Everyone has the right to social security.

ARTICLE 23 – Everyone has the right to work, to free choice of employment, to just and favourable conditions of work and to protection against unemployment.

ARTICLE 24 – Everyone has the right to rest and leisure, including reasonable limitation of working hours and periodic holidays with pay.

ARTICLE 25 – Everyone has the right to a standard of living adequate for the health and well-being of himself and of his family, including food, clothing, housing and medical care and necessary social services, and the right to security in the event of unemployment, illness, disability, old age and other lack of livelihood in circumstances beyond his control.

ARTICLE 26 – Education shall be free, at least in the elementary and fundamental stages. Elementary education shall be compulsory. Technical and vocational education shall be made generally available and higher education shall be equally accessible to all on the basis of merit. Education shall be directed to the full development of the human personality and to the strengthening of respect for human rights and fundamental freedoms. It shall promote understanding, tolerance and friendship among all nations, racial and religious groups, and shall further the activities of the United Nations for the maintenance of peace.

PODJELA / GENERACIJE LJUDSKIH PRAVA

1. GENERACIJA LJUDSKIH PRAVA

(osobna, građanska i politička)

- pravo na život, slobodu i sigurnost
- pravo na ljudsko dostojanstvo i slobodan razvoj osobe
- pravo na privatno vlasništvo i jednakost pred zakonom
- pravo na sudjelovanje u političkom životu
- biračko pravo
- pravo na slobodu mišljenja, izražavanja i slobodu vjeroispovijesti
- pravo na slobodu udruživanja i okupljanja

2. GENERACIJA LJUDSKIH PRAVA

1. SOCIJALNA
2. EKONOMSKA
3. KULTURNA

} prava na jednakost

- pravo na **rad**
- pravo na **obrazovanje**
- pravo na **prehranu**
- pravo na **socijalnu skrb** i **zdravstvenu zaštitu**
- pravo na **stanovanje**
- pravo na **prikladan životni standard**

3. GENERACIJA LJUDSKIH PRAVA

(prava na solidarnost i suradnju)

- pravo na **mir**
- pravo na **zdrav okoliš i održivi razvoj** (ekološka prava)
- pravo na **humanitarnu pomoć**
- pravo na **političku, gospodarsku i kulturnu samostalnost**
- pravo **nerođenih** i **svih živih bića**
- pravo na **zaštitu osobnih podataka**

ORGANIZACIJE KOJE ŠTITE LJUDSKA PRAVA

- **Ujedinjeni narodi** – svjetska međuvladina organizacija
 - nije nastala primarno radi ljudskih prava, već za očuvanje svjetskog mira
- **Vijeće Europe** – regionalna međuvladina organizacija
 - **Europski sud za ljudska prava** – pravosudno tijelo Vijeća Europe – nadilazi nacionalne sudove – razrješava povrede ljudskih prava
- **Amnesty international** – međunarodna nevladina organizacija
 - zauzima se za zabranu mučenja i ukidanje smrtne kazne

PUČKI PRAVOBRANITELJ

Funkcija pučkog pravobranitelja:
nadzire provođenje ljudskih prava

i upozorava vlast ako se ona krše, a posebice ako to proizlazi iz djelovanja državnih organa

- **ombudsman** (Švedska u 19.st)
- pučkog pravobranitelja bira **Sabor**
- mandat traje **8 godina**
- ima **imunitet**
- uglavnom je pravnik
- savjetodavna uloga

TENA ŠIMONOVIĆ EINWALTER